

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**МАТЕРІАЛИ
XXII НАУКОВОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ**

**Одеського державного
екологічного університету**

23 – 31 травня 2023 р.

**ОДЕСА
2023**

Івасенко О.С., маг. гр. МЗА-22

Науковий керівник: Барсукова О.А., канд. геогр. наук, доц.

Кафедра агрометеорології та агроекології

Одеський державний екологічний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ДИНАМІКИ УРОЖАЙНОСТІ СОЧЕВИЦІ В ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Сочевицю вирощують для продовольчого використання і як кормову культуру. Насіння її багате на білок (до 34 %), містить близько 1,5 % жиру, багато безазотистих речовин (близько 55 %), має високі смакові якості, швидко розварюється. У харчовій промисловості з насіння сочевиці виготовляють консерви, ковбаси, білкові препарати, шоколад, печиво, супи тощо. Особливо цінним для цього є насіння крупнонасінної сочевиці. Насіння дрібнонасінної сочевиці є цінним концентрованим кормом.

Сочевицю вирощують також на зелений корм і сіно, яке містить до 16 % протеїну і характеризується високою перетравністю поживних речовин. На корм худобі використовують також соломку й полову сочевиці, вміст білка в яких становить відповідно 14 і 18 %.

Сочевиця – однорічна трав'яниста рослина. Корінь стрижневий, довжиною до 1 м, з великою кількістю бокових коренів. Стебло прямостояче або напівсланке, висотою 10 – 60 см. Листки черешкові, чергові, складні, парноперисті. Квітка правильної форми, складається з п'яти пелюсток, дрібна, різного забарвлення (білого, рожевого, фіолетово-синього), частіше білого з фіолетовими жилками на парусі.

Сочевиця – рослина довгого дня, однак більшість сортів характеризуються нейтральним фотоперіодом. Достатньо холодостійка, сходи витримують заморозки до 130С. Тривалість вегетаційного періоду вирощуваних сортів 75 – 120 днів, сума активних температур за вегетацію 1400 – 17000С.

Сочевиця – культура середньопосухостійка. Ґрунтову посуху до цвітіння вона переносить гірше, ніж в період цвітіння-дозрівання. Крупнозена сочевиця більш чутлива до посухи і суховіїв, ніж дрібнонасінева.

Для одержання високих урожаїв зерна сочевиці необхідно 140 – 220 мм опадів за вегетаційний період, причому 40% (індекс розподілу опадів) повинні доводитися на генеративний період. Рясні дощі в другій половині вегетації призводять до стовбуріння, вилягання рослин і зниженню зернової продуктивності.

Біологічно сочевиця – культура нейтральних ґрунтів. На кислих ґрунтах вона дає низькі врожаї, оскільки утворює малоактивний симбіотичний апарат і страждає від азотного голодування. Для формування

високого врожаю за рахунок біологічного азоту активний симбіотичний потенціал її повинен складати 20 – 30 тис. од.

Сочевиця – рід однорічних зіллястих рослин родини бобових. Усього відомо 7 видів, в Україні 4 види, з них у культурі звичайна або харчова сочевиця, цінна зернобобова культура, поширена переважно в Лісостепу. Одну насінину сочевиці називають сочкою.

Метою даної роботи було дослідити закономірність мінливості урожаїв сочевиці за часом на сільськогосподарських угіддях Одеської області. Дослідження врожайності сочевиці виконувалось на матеріалах паралельних спостережень за урожайністю та агрометеорологічними умовами з 2000 по 2020 роки по станціях Херсонської області.

Урожайність сочевиці, як і інших сільськогосподарських культур, залежить від великої кількості факторів. Динаміка врожаїв сочевиці розглядається як зміна культури землеробства, на фоні якої відбуваються випадкові коливання, що пов'язані переважно з особливостями погодних умов окремих років.

На підставі досліджень особливостей динаміки врожаїв сочевиці по території Херсонській області появилась можливість оцінити приріст її врожаїв окремо за рахунок культури землеробства та погодних умов. Для цього були за допомогою методу гармонійних ваг визначена тенденція врожайності та досліджено ряди врожайності. На початку періоду дослідження урожайність за трендом складала 15,4 ц/га. За весь період відзначалися коливання врожайності. В 2003 році відмічався самий низький врожай в Херсонській області за досліджуваній період і становив 4,8 ц/га. А в 2004, 2014 та 2016 роках відмічались найбільші врожаї і становили 26,7, 29,8 та 28,5 відповідно. Починаючи з 2017 року врожайність сочевиці в Херсонській області відмічається нижче за середню по області. Середня по області за роки дослідження становила 13,5 ц/га.

Також були розглянуті відхилення фактичних урожаїв від лінії тренду для виявлення в чистому виді погодних умов окремих років формування врожаю сочевиці в Херсонській області.

За досліджуваній період з 2001 по 2021 рр. 6 років спостерігались позитивні відхилення. В ці роки складались сприятливі умови тепло та вологозабезпеченості для росту та формування сочевиці. За цей же період 15 років спостерігались від'ємні відхилення, складались несприятливі умови погоди.

В Херсонській області, на основі розрахунків, можливо зробити висновок, що не дивлячись на деяке незначне зниження урожаїв протягом останніх років, несприятливі погодні умови здатні знизити урожайність майже у два рази у порівнянні з середньо багаторічною урожайністю. Особливо це може відбуватись через сучасне потепління клімату і підвищення посушливості.